

Opponensi vélemény Csóka Attila Róbert tervéhez

Kérdések mögött nem mindig húzódnak válaszok.

Ha egy vadállat a vadászterületén érzékeli, hogy létfenntartásához már nem elegendő táplálékhoz tud jutni, akkor kitágítja területét, vagy vadászterületet vált. Ha a vadállat azonosítható az építéssel, a vadászterület az építészeti környezettel ahol létrejön, márpedig miért ne lenne azonosítható elméletben, akkor ez az ösztönös, törvényszerű reakció is kereshető az építészet területén. Ez a reakció pedig az új lehetőségek, terepek felfedezése. Új válaszok, olyan kérdésekre, melyek mögött sok esetben a bizonytalanság nyújtja a hátteret. A reakciót természetesen megelőzi a felismerés. Hogy nincs vad. Esetünkben, hogy megszűnt a klasszikus építészeti közeg. Legalábbis átalakult. Az élővilágban nem tulajdonítunk ennek nagy jelentőséget, mármint annak, hogy a felismerés megtörténik, és ezzel a reakció is kiváltódik. Viszont az építészet területén ez nem természetes módon, nem magától történik. Ezért kiemelendő, hogy egy pályája előtt álló diplomázó képes volt egyetemi évei alatt kifejleszteni azt az érzékét, ami láttatja vele a valóságot, azaz képessé vált a tájékozódásra. Jelzi továbbá, hogy a megkövesedett, patetikus építészeti mondatok és megszokott működés ideje elmúlt. Hogy változásban vagyunk. A végeredmény, a produktum persze még alig tapintható, sok esetben nem is látható, de a lámpa már sárgára váltott.

Attila több, számára fontos, aktuális kérdést csoportosít diploma terve köré. Legfontosabb meglátása abból a nemzetközi problémafelvetésből ered, melyet a gazdasági válság okozta szemléletváltás eredményezett, miszerint a meglévő épített örökségeink újraértelmezésével lehet megoldást találni a gazdaságosnak már alig mondható, múltat övező nagyfokú építési hullám csendesülésére. Hozzáteszem, ennek a ténynek az elfogadása egy fiatal, építésre éhes tervező számára nagy terhet ró, az önmegvalósítás kötelékének elengedését kívánja. A diplomaterv minden rész megoldásában ez a jóleső kényszer fedezhető fel. A probléma elfogadásán túl olyan javaslattételre vállalkozik, mely túlmutat ezen, sajátos magyarországi problémát karol fel. Kísérletet tesz a kérdés rendszerszintű értelmezésére, azaz a problémát axiómaként kezeli, annak nem valóság alapját kutatja, hanem egy lehetséges, feltételezett megoldás felé irányítja tervezői figyelmét. Újszerűsége a rendszerszerű megközelítés lehetőségben is rejlik.

A hetvenes évekre jellemző alagútszalus építési rendszer hazánkban tömegesen valósult meg ilyen léptékben, melyet a megalapozó kutatómunka részletesen feltár. Mivel ezeket az épületeket legmarkánsabban az univerzális építési technológia határozza meg, még ha egyedi megfogalmazásban is jöttek létre, így ezeket rendszerben érdemes vizsgálni, amiből az a következtetés vonható le, hogy a válasz rendszerben is képes érvényesülni. Ez a felvetés ugyan egy diplomamunka keretén belül nem fejthető ki a teljesség igényével, viszont ennek bizonyítása egy hosszabb kutatómunkának alapjául szolgálhat. Ezt azért fontos kiemelni, mert, ha egy diplomamunka képes olyan felvetésekkel szolgálni, melyek már egy következő

kutatói szintre emelik a gondolkodást, az egyértelműen a terv és tervező nagyszerűségét támasztják alá.

Farkasdy munkásságának egyik évtizedek óta üresen álló mérföldkövét (a Hotel Olimpiát), mely nem sorolható a nagy Farkasdy munkák közé, személyes véleményem szerint, jelenleg egy befektetői csoport a piacon értékesíteni próbálja. Ezt látva, és az épület jövőjét diagnosztizálva, könnyen belekavarodhatnánk, olyan kérdésekbe, hogy vajon bontható-e egy amúgy műemléki védelem alatt nem álló Farkasdy ház, azaz miért ne sodorhatná el a befektetői vihar, vagy mi alapján vonzódunk romantikus érzelmekkel bizonyos épületekhez. Ezekben a kérdésben szerencsésen nem foglal állást a terv, mindössze annyiban, hogy az átértelmezés, az újrahasznosítás mellett dönt. Pontosabban fogalmazva marginális kérdésként kezeli, mindamelllett, hogy a probléma szemlátomást érdeklí a tervezőt. Megérzésem szerint, ezzel az építészeti hozzáállással dolgozott volna akkor is, ha egy ismeretlen építész munkájával találkozik, mely ugyanilyen beavatkozási lehetőségeket kínál. Ezt azért hangsúlyoznám, mert ezzel a diplomázó kivédi azokat a kritikákat, melyeket egy Farkasdy házat testével védő építész fogalmazna meg, melyek az átalakítás léptékére, az alkalmazott építészeti megoldások milyenségére vonatkoznának.

Kérdéseinek középpontjában a rentábilis új funkció megtalálása áll, az ehhez kapcsolódó aktuális tervezési program megfogalmazása, továbbá a szerkezeti rendszer arányos átértelmezésének lehetősége, az új funkció jó működésének alárendeléseként. A rentábilis funkció, mely a szerkezet kötöttségéből ered, tartja az eredetit, annyi változtatással, hogy a társasházi együttélés új lehetőségeinek ad otthont, közösségi szolgáltatásokat integrál, innovatív közösségi együttélés megkönnyebbítését célzó funkciók telepítésével. Érdekes kísérlet lett volna, ennek a működési rendszernek a bővebb kifejtése, hiszen az épület léptéke kínálja egy városi rendszer épületszintű leképzésének kísérletét. Mindenesetre az alaposan végiggondolt új szerkezeti elemekkel összeálló egységek variálhatósága magába rejti ennek lehetőségét. A sokszínű részválaszadások mellett az épületszerkezeti vizsgálatot, az ehhez kapcsolódó felmerült lehetőségek értékelését, ennek eredményeként megszületett protézis kimunkálását, az új szerkezeti bővítésből születő térbeli viszonyok megfogalmazását érzem a legerősebbnek, kidolgozottsága okán is.

Befejezésül szükségesnek érzem magyarázni, hogy opponensi véleményem miért is próbál elszakadni a klasszikus építészeti tervkritika megszokott műfajától, holott hosszasan elemezhettem volna a térszervezés leleményességét, a funkcionális rend jó működését, a szerkezeti részletek pontos megfogalmazásának értékeit. Építészeti elméletet érintő, aktuális problémákat vet fel a tervező, és azokra, a tervvalóság kötöttségein belül ad kiemelkedő választ, illetve tesz fel eldöntendő kérdéseket, melyeknek megválaszolását nyitva hagyja. Ez értelmezésemben egy konstruktív, nyitott gondolkodást takar, amit kiválóan tükröz maga a terv is. Egy gondolkodási mechanizmust láthatunk, amely reményeim szerint ezen a ponton nem kerül nyugvópontra, hanem újabb kérdéseket generálva halad egy univerzálisan is megfogalmazható megoldás felé, még ha az nem is létezik.

Ezek alapján biztosan állíthatom, hogy Csóka Attila Róbert munkájával az általánosan elfogadott egyetemi diplomatervek nagyságrendjét meghaladó feladatot célzott megvalósítani, és tette ezt sikeresen, olyannyira, hogy a diploma év tervezési folyamata modell értékűnek, tervezői szemlélete pedig példaértékűnek tekinthető. Ezzel olyan terv született, mely rendkívüli értékekkel bíró javaslatot tesz.

Ezzel a megfontolással ajánlom Csóka Attila Róbert tervét a zsűri szíves figyelmébe.

Budapest, 2014.06.24.

Vági János DLA